

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2024/24

Karar Sayısı : 2025/164

Karar Tarihi : 22/7/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Kahramanmaraş 3. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle değiştirilen 1. maddesinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 36., 125. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Deprem sonucunda taşınmazın yıkılması nedeniyle uğranılan zararların tazmini talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 1. maddesi şöyledir:

"Kanuni faiz

Madde 1 – (Değişik : 21/4/2005 - 5335/14 md.)

Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.

Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar arturmaya yetkilidir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 1/2/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayananlar ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması hâlinde bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmayla yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinin iptalini talep etmiştir.

5. Bakılmakta olan davanın konusunu, deprem sonucunda taşınmazın yıkılması nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararların idarelerden tazmini talebi oluşturmaktadır.

6. Anılan Kanun'un itiraz konusu 1. maddesinin birinci fıkrasında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hâllerde miktarı sözleşmeyle tespit edilmemişse bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağı hükme bağlanmış; ikinci fıkrasında ise Cumhurbaşkanının bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

7. Bu bağlamda itiraz konusu kural sözleşmeden kaynaklanan borç ilişkilerinin yanı sıra haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme gibi sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri yönünden de geçerli, ortak kural niteliğindedir.

8. Bakılmakta olan davanın konusu gözetildiğinde kuralın esasına ilişkin incelemenin *sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri* yönünden yapılması gerekir.

B. Anlam ve Kapsam

9. Faiz, alacaklının talep etmeye yetkili olduğu bir miktar paradan yoksun kalmasına karşılık olarak mahrum kalınan süreye bağlı olarak ödenmesini talep edebileceği miktardır. Bir başka yönüyle faiz; alacaklının zararını karşılama işlevi olan, edimini taahhüdüne uygun biçimde, süresinde, muaccel borcunu vadesinde ödemeyen borçlunun bu süreden yararlanması sonucunda alacaklı lehine doğan nakdi bir ödentidir (AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998).

10. Bu bağlamda gerek ticari işlerde gerekse ticari olmayan işlerde herhangi bir şekilde faiz alacağının doğduğu durumlarda anaparaya hangi oranda faiz uygulanacağı hususunun sözleşmede kararlaştırılmaması hâlinde *anapara faizi* ve *temerrüt faizine* ilişkin oranlar 3095 sayılı Kanun'la belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kanundan kaynaklanan faize ilişkin oranlar yönünden de anılan Kanun'un hükümleri uygulanmaktadır.

11. Kanuni faiz oranı, 3095 sayılı Kanun'un itiraz konusu 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında 6098 ve 6102 sayılı Kanunlara göre faiz ödenmesi gereken hâllerde miktarı sözleşmeyle tespit edilmemişse bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağı hükme bağlanmış; ikinci fıkrasında ise Cumhurbaşkanının bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu öngörülmüştür.

12. Bu kapsamda kanuni faiz oranı 20/5/2024 tarihli ve 8485 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 1/6/2024 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık yüzde yirmi dört olarak belirlenmiş olup hâlen uygulanan kanuni faiz oranı *yüzde yirmi dördür*.

13. Kuralda öngörülen kanuni faiz oranı sözleşmeden kaynaklanan borç ilişkilerine uygulanabilirdiği gibi haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden ya da -yargı uygulamaları gözetildiğinde- kamu hukukundan kaynaklanan borç ilişkileri bakımından da geçerlidir. Bu bağlamda kural *sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri* yönünden incelenmiştir.

C. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; faizin alacaklının alacağını kullanamamasından dolayı kendisine ödenen bir karşılık olduğu, enflasyonun nispeten yüksek olduğu dönemlerde faiz oranı ile enflasyon oranı arasında büyük farkların oluşması ihtimalinin bulunduğu, itiraz konusu kuralda öngörülen faiz oranının enflasyonist bir ortamda yeterli düzeyde olmadığı, bununla birlikte kuralda paranın değer kaybının önlenmesi bakımından herhangi bir güvenceye yer verilmediği, Cumhurbaşkanına tanınan faiz oranını artırma yetkisinin de paranın değer kaybının önlenmesi açısından yeterli olmadığı, bu yönüyle kuralın mülkiyet hakkını, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerini ihlal ettiği, mevduat faizi, kredi ve kredi kartı faizleri, bankalar tarafından alınan ek hesap faizi, ticari işlere uygulanan avans faizi ile devletin vatandaşlardan olan alacaklarına uygulanan gecikme faizi ve gecikme zammı oranlarının kanuni faizden çok daha yüksek olmasının eşitsizliğe neden olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 36., 125. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir.

17. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ile fikri hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

18. Faiz alacağı, asıl alacağa bağlı ferî bir alacak olduğundan ancak ortada bir para alacağının bulunduğu durumlarda söz konusu olabilmektedir. 3095 sayılı Kanun'un itiraz konusu 1. maddesinde kanuni faiz uygulanacağı öngörülen parasal alacakların Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği açıktır.

19. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkesin yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16; E.2021/46, K.2022/47, 21/4/2022, § 15; E.2022/141, K.2023/17, 25/01/2023, § 17; E.2023/134, K.2023/209, 30/11/2023, § 17).

20. Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17; E.2021/46, K.2022/47, 21/4/2022, § 16; E.2022/141, K.2023/17, 25/01/2023, § 18).

21. Pozitif yükümlülükleri nedeniyle devletin, mülkiyet hakkı bakımından koruyucu ve düzeltici bazı önlemler alması gerekir. Koruyucu önlemler mülkiyete müdahale edilmesini önleyici, düzeltici önlemler ise müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiili tedbirleri kapsamaktadır. Mülkiyet hakkına müdahalenin doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesi, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir (AYM, E.2023/117, K.2023/121, 13/07/2023, § 15; E.2018/77, K.2023/105, 31/05/2023, § 323; E.2023/134, K.2023/209, 30/11/2023, § 19; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş.* [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, §§ 46, 48).

22. Bu kapsamda mülkiyet hakkı ile bağlantılı olan kuralla Anayasa'nın 40. maddesi kapsamında devletin bu hakkın korunmasıyla ilgili gerekli koşulları sağlama fonksiyonunu ne ölçüde yerine getirdiğinin değerlendirilmesi gerekir.

23. Ekonomilerde bir değişim vasıtası olan para; çeşitli ticari, sınai, zirai ve benzeri faaliyetlerde kullanılmakla sahibine kazanç, kira, nema gibi yararlar sağlayan ekonomik bir değerdir. Paranın sahibi dışındaki kişi ve kuruluşlarca kullanılması, sahibinin bu ekonomik değerden mahrum bırakılması sonucunu doğurmasının yanında enflasyon etkisine neden olur (*ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017, § 70). Diğer bir ifadeyle alaktan mahrum kalan sürede enflasyon nedeniyle paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım

aracı olarak getirisinden yararlanma imkânı da ortadan kalkmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

24. Bu sebeple devletin hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi edecek mekanizmaları geliştirmesi gerekir (AYM, E.2022/83, K.2023/69, 5/4/2023, § 19). Paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi edecek mekanizmaların geliştirilmesi paranın değerini sürekli olarak kaybettiği enflasyonist dönemlerde ayrı bir önem kazanır; zira hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın satın alma gücü, dönem sonunda enflasyon oranında azalmış olacaktır.

25. Faiz ekonomik açıdan paranın fiyatıdır. Herhangi bir kimse kendisine ait olmayan bir parayı -hangi isim altında olursa olsun- belli bir süre kullandığında paranın asıl sahibine ilke olarak *faiz* ödemekle yükümlüdür. Paranın likidite özelliği onunla her an, her türlü üretim faktörünün, mal ve hizmetinin satın alınabilmesine imkân tanır. Parayı elinde bulunduran kimse bugünkü ihtiyaçlarını karşılayabildiği gibi piyasanın yarına yönelik imkânlarından da yararlanabilir. Elindeki parayı başkasına veren veya kendine belli bir tarihte ödenmesi gereken bir miktar para alacağı olduğu hâlde alacağı ödenmeyen kimse ise bu imkânlardan yararlanamaz (AYM, E.1988/7, K.1988/27, 27/9/1988).

26. Bu itibarla hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınma borçlu aleyhine faize hükmedilmek suretiyle kısmen veya tamamen giderilebilir. Ödenen tazminat veya diğer alacak tutarlarının enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, diğer bir ifadeyle alacağa hak kazanıldığı tarih ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/87, 19/12/2013, § 42). Bu durumda dönem sonunda paranın asıl sahibine faiz ödenmesi yoluyla sadece belli bir dönem için yapılan fedakârlığın karşılığı değil aynı zamanda söz konusu dönemde paranın satın alma gücündeki kaybı da karşılanabilecektir.

27. Öte yandan enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, Hazine bonusu ve devlet tahvili faiz oranlarının anapara ve temerrüt faizi için belirlenen kanuni faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi; bu durumdan borçlunun yararlanması, alacaklının ise zarara uğraması sonucunu doğurmaktadır. Zira yüksek enflasyonist ortamlarda parayı elinde bulundurmanın ve çeşitli yollarla değerlendirmenin getirisi para borcunun ödenmesi sırasında ödenecek kanuni faiz oranının çok üzerinde olacağından borçlu borcunu süresinde ödemekten kaçınabilecektir. Para borcunun belirtilen sebeplerle geç ödenmesi alacaklının yoksun kaldığı paranın ödendiği tarihe kadar geçen sürede enflasyon etkisiyle makul olanın ötesinde bir ekonomik kayıp yaşamasına neden olacaktır. Bu durumda ise kamu düzeni bozulmakta, kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998).

28. Anayasa Mahkemesinin gerek norm denetimi kapsamında gerekse bireysel başvuru kapsamında verdiği çeşitli kararlarında da alacakların mülkiyet hakkı kapsamında olduğu, alacakların geç ödenmesi hâlinde enflasyon oranları altında olmayan bir faiz ödenmesinin bireyin hakları ve kamu düzeni bakımından önem taşıdığı belirtilmiştir (AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998; E.2022/83, K.2023/69, 5/4/2023, § 21; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/87, 19/12/2013, § 52; *Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.* [2. B.], B.

29. Dolayısıyla hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi etmek amacıyla paranın asıl sahibine faiz uygulanmak suretiyle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda asıl alacağı uygulanacak faiz oranının veya faiz oranının belirlenmesi amacıyla oluşturulan mekanizmaların paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi edecek nitelikte olması ve bu suretle para alacağının enflasyon etkisiyle yitirilen değerinin belli ölçüde de olsa karşılanmasını sağlayacak güvencelerin bulunması gerekmektedir. Zira belirli bir süre yoksun kalınan paranın geri ödenmesi sırasında uygun ve adil bir giderimden söz edilebilmesi için para alacağı değer kaybına uğratılmadan ödenmelidir.

30. Bu bağlamda kuralın birinci fıkrasında kanuni faiz ödenmesi gereken hâllerde bu ödemenin yıllık *yüzde on iki* oranı üzerinden yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu durumda hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın ödeneceği tarihe kadar geçen sürede hak sahibinin enflasyon etkisiyle makul olanın ötesinde bir ekonomik kaybının oluşabileceği açıktır. Bunun yanı sıra kuralın ikinci fıkrasında Cumhurbaşkanına kanuni faiz oranını artırma yetkisi tanınmış ise de söz konusu yetkinin kanuni faiz oranını bir katına kadar artırmaktan ibaret olduğu, bu durumda kuralda belirlenen kanuni faiz oranının Cumhurbaşkanı tarafından en fazla yıllık *yüzde yirmi dört* oranına çıkarılabileceği anlaşılmaktadır.

31. Bu durumda kuralla borcun geç ödenmesi nedeniyle belli bir oranda faiz ödenmesi öngörülmekle birlikte paranın değerinde oluşacak aşınmayı telafi etmek amacıyla enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramadan ödenmesini sağlayacak mekanizmaların öngörülmediği, hukuk sisteminde alacağın enflasyon karşısında değer kaybının önlenmesi için etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Bu itibarla kural, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 36., 125. ve 138. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

34. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmiş, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak

mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmiştir.

35. 3095 sayılı Kanun’un 1. maddesinin *sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri* yönünden iptali nedeniyle doğacak hukuksal boşluk, kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanun’un 14. maddesiyle değiştirilen 1. maddesinin;

A. Esasına ilişkin incelemenin “*Sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri*” yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

B. “*Sözleşmeden kaynaklanmayan borç ilişkileri*” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Muhterem İNCE ile Ömer ÇINAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

22/7/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

KARŞIOY

Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından benimsenen görüş uyarınca 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesinin sözleşmeden kaynaklanmayan bir borç ilişkisinde uygulanacak temerrüt faizi yönünden Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile söz konusu maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı kanaatinde olduğumuzdan Sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.

Çoğunluk gerekçesinde, kanuni temerrüt faiz oranının enflasyonun altında kaldığı, alacağın mülkiyet kapsamında olduğu ve mülkiyet hakkının enflasyon karşısında korunması konusunda devletin pozitif yükümlülüklerinin bulunduğu, söz konusu Kanun maddesinin alacağın enflasyon karşısında aşınmasına yönelik mekanizmayı sağlamadığı, faiz oranının düşük kaldığı ileri savunulmuştur.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (m.118), temerrüde düşen borçlunun, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Aynı Kanunda (m.120), para borçlarında temerrüde düşülmesi halinde (borçlunun kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın) alacaklının temerrüt faizi isteyebileceği, uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranının, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranının, sözleşmede belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacağı, akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da yasal mevzuatta belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranının geçerli olduğunu düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun faizin belirlenmesi konusunda atf yaptığı yasal mevzuat dava konusu 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun olup, söz konusu Kanun'un dava konusu 1. maddesinde, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılacağı, Cumhurbaşkanı'nın, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un 2. maddesinde ise, bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlunun, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1. maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecbur olduğu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranının, yukarıda açıklanan miktardan fazla olması halinde, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizinin bu oran üzerinden istenebileceği, söz konusu avans faiz oranının, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olacağı, temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdî faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizinin, akdî faiz miktarından az olamayacağı düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinde ise, alacaklının temerrüt faizini aşan bir zarara (munzam veya aşkın zarar) uğramış olması halinde, borçlunun kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlü olduğu, temerrüt faizini

aşan zarar miktarının görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkimin, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmedeceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen yasal mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, alacaklı, para borcunun ifasında geciken borçludan herhangi bir zararı olduğunu ispat etmek zorunda olmaksızın asıl alacak ile birlikte temerrüt faizini de isteyebilecek olup, borçlu kusurlu olmadığını ispat ederek bu faizi ödemekten kurtulamayacaktır. Ancak, alacaklının temerrüt faizini aşan bir zararı varsa, borçlu temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat etmedikçe, borçlu bu zararı da tazmin ile yükümlüdür. Enflasyonun çok yüksek seyir izlediği dönemlerde kanuni temerrüt faizinin enflasyona göre daha düşük kalması halinde borçlunun faiz ile enflasyon arasındaki farkı Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesine göre istemesi mümkündür. Söz konusu düzenlemede borçlunun temerrüt faizini aşan bir zararı olduğunu ispat etmesi aranmamakta, sadece borçluya kusurlu olmadığını ispat ederek aşkın zararı tazminden kurtulma hakkı tanınmaktadır. Kanun koyucu temerrüt faizi ile aşkın zararın talep edilebilmesi açısından borçlunun kusurunun rolünü farklı düzenlemiş, ancak aşkın zararın alacaklı tarafından ispatı için özel bir düzenleme öngörmemiştir. Hal böyle olunca, temerrüt faizinin düşük kaldığı enflasyonist dönemlerde alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararını isteyebilmesi mümkündür.

Anayasa Mahkemesi'nin Ano İnşaat Ve Ticaret Ltd. Şti. başvurusu'na (*Başvuru Numarası: 2014/2267, Karar Tarihi: 21/12/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 25/1/2018-30312*) ilişkin kararında, başvurunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesine karşın, derece mahkemelerinin başvurunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamunun yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine bozulduğu belirtilerek, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bun nedenle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin bu karardan sonra bazı Yargıtay Daireleri içtihatlarını değiştirmiş ve aşkın (munzam) zarara hükmedilmesi için alacaklının ispat yükümlülüğü bulunmadığına karar vermiştir.

Yargıtay'ın da alacaklının temerrüt faizini aşan zararının ayrıca kanıtlanmasına gerek olmaksızın TBK m.122 kapsamında tazmin edilmesi gerektiği yönünde içtihatları mevcuttur. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 6.12.2018 tarihli ve E. 2018/3765 K. 2018/4907 sayılı kararında, gelişen ekonomik koşullar, mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin korunması Anayasa Mahkemesi'nin ihlâl kararlarının bağlayıcılığı göz önünde tutularak enflasyon ve buna bağlı olarak döviz kurları, mevduat faizleri, devlet tahvilleri ve diğer yatırım araçlarının faiz oranları ile birlikte getirilerinin temerrüt faizden fazla olması halinde enflasyonist dönemlerde aşkın zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yine Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 13.01.2025 tarihli, 2024/3534 E. ve 2025/15 K. sayılı kararında, kişinin mal varlığında meydana gelen azalmanın mülkiyet hakkının ihlâli niteliğinde olduğu munzam zarar ispatı konusunda katı ispat kurallarına bağlı kalındığında ihlâl kararları verildiği ve tazminata hükmedildiği yine yüksek enflasyonist dönemlerde borçlunun borcunu ödemeyerek düşük temerrüt faizinden yararlanarak haksız kazanç elde ettiği ve borçlunun borcunu ödememesi, direngen durumda olması nedeniyle mahkemelerdeki

dava sayısının hızla arttığı görüldüğü, bu nedenle yüksek enflasyonist dönemde soyut yöntemin dikkate alınması tüm bu sakıncaları ortadan kaldırarak, adaletin gerçekleşmesini sağlayacağı, her somut olayın özelliği de dikkate alınarak bulunulacak zarar miktarının TBK'nın 50 ve 51. maddeleri (mülga BK'nın 42 ve 43 maddeleri) kapsamında değerlendirilerek belirlenmesi gerektiği, mahkemece konusunda uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulundan yukarıda belirtilen ekonomik unsurlar dikkate alınarak oluşturulan sepet hesabına göre davacı alacaklının temerrüt faizini aşan bir zarara uğrayıp uğramadığı tespit edilerek, varsa bu zarar miktarından da davacı tarafından tahsil edilen temerrüt faiz miktarı çıkartılarak, davacının munzam zarar miktarı bulunup davacı alacaklının aşkın zararının (munzam) tahsiline karar verilmesi gerekirken, davacının somut olarak zararını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmediği ve kararın bozulması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay içtihatlarına rağmen, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve bazı Yargıtay Dairelerinin içtihatları, enflasyonist dönemlerde bile alacaklının temerrüt faizini aşan munzam (aşkın) zararının varlığını ispatlaması gerektiği yönünde devam etmiştir. Söz konusu içtihat farklılıklarının, Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu açık olup, Türk Hukukunda 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen kanuni temerrüt faizinin alacağın değer kaybını önlememesi halinde, paranın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasını önleyecek alacaklının başvurabileceği etkin bir mekanizmanın bulunmadığının kabul edilmesi mümkün değildir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesi, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararını tazmin etmesine imkan veren bir düzenleme olduğundan, Anayasa'nın 5. maddesinde devlete yüklenen pozitif yükümlülük çerçevesinde paranın enflasyon karşısında değer kaybını önleyen etkin bir mekanizmanın varlığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinin alacağın enflasyon karşısında değer kaybını karşılamadığı ve etkin bir mekanizmanın olmadığı yönündeki görüşe katılmak mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kuralın, Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı olmadığı ve iptal edilmemesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Ömer ÇINAR